

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата

ХАҢҢАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫҢ 15 КҮНҮГҮГҮН ТҨХСАР

2002 ыыл
СЭТИННҢҮМ
2 КҮНЭ
СУБУУТА
№ 131 (8330)

САХА СИРЭ РОССИЯ ГОСУДАРСТВОТЫГАР ХОЛБОСПУТА 370 УОННА

ЧУРАПЧЫ – НЕРЮНГРИ ДОБОРДОҢУУЛАРЫН 25 СЫЛАРЫН БЭЛИЭТЭЭНИН

ОБЩЕСТВЕННОСТЬ ҮӨРҮҮЛЭЭХ МУНҢАҒА

суруу уонна Нерюнгри куорат паромна-харыһынатын туттарда.

Саха сирэ Россия састаабыгар киирбитэ 370 сылын СР Президе

денте В.А.Штыров 2002 сыл атырдаах ыйын 20 күнүсүбү 431 №-дэ ах ыйаарынан "За укрепление государственности межнационального мира и согласия, за трудовые достижения и многолетнюю добросовестную работу" дикан анал балиани улуслут 20 туруу үлөһүт дьонугар үөрүүлээх быһыыга-майгыга баһылык И.Н.Аммосов туттардаа, маны сэргэ эмиз бу даатанан СР Правительство-тин атырдаах ыйын 29 күнүсүбү 428 №-дэ ах ыйаарыһынан өр сыллаах үгүс суобастаах үлэлэрин уонна республика тыатын хаһаайыстыбалар улахан кылааттарын ыйын "Чурапчы" МТС ГҮП үлөһүтүгэр М.Р.Митинага уонна Т.Т.Ноговицынга Правительство Грамоталара туттарыһыннар.

Общественность мунһааһын өссө биһр үөрүүлээх түгэниһин үбүлүүһүн сибээстээн норуот оҥоһуктарын, айымньыларын быыстапкаларын түмүгүнэн кыйыһылаастары наһараадалаһын буолла. Комиссия председателэ, улус баһылытын бастаах солбуйаачы В.И.Чичилинара араас номинацияларга кыйбыт дьонго Грамоталары уонна сыналаах бэлэхтэри туттардаа.

Саха сирэ Россия састаабыгар киирбитэ 370 уонна "Чурапчы - Нерюнгри добордугу сибээстэрин 25 сылларыгар аналлаах үөрүүлээх мунһаах кэнниттэн уус-уран самодетельность кыттылаахтары концерттара саҕаланна. Чурапчылартан уус-уран самодетельность ветераннара Николай Савин, Мария Герасимова, Иван Хон, "Визас" элэр ырыһыттар бөлөхтөрө, Нерюнгриктан Надежда Ангарская, "Рябинышка" ансамбль солистка Валентина Аносова, "Айыһа" дыахталлар ансамбллара, "Виктория" балһай үгүсү ансамбл уонна "Дэс-шоу" бөлөх Чурапчы дьонугар-сэргэтигэр бэрээдэһи концерттэри бэлэктэттилар.

Оксана ЖИРКОВА.

Хаартыска: Нерюнгри куорат дыахталлар тыа хаһаайыстыбатын управлениетин начальнига С. Н. Дерягин үөрүүлээх мунһаах.

ревлениетин начальнига С.Н.Дерягин: "Экономическая быһыы-тан-майгыттан биһиги сибээспит тохуу сылдыһыга. Бу улахан суоталаах добордугу сибээс чөлүгэр түһэрэ наадалаах. Чурапчыга кэлиһит кураанаах буолбатах. Нерюнгри дыахталлар баһылыга В.В.Старцев кэккэ бириһинилэринэн манна састаан кэлбэтэ. Биһиги сибээспит дубабыгар кини кайаан да илии баттыам дии-эн тылын биһирбэтэ, кэлбэтэһин быраһым гынартыгар кереллүтэ. Бүгүн Чурапчы сайдыыга улахан хардыһылар оҥорбутун балиэти хардубут. Улуустаагы гимназия быһырыһыгы үөрөх дыммын түмүгүнэн 2 кыһыл, 6 үрүк кэмүс медалистаммыттан да үөрэхтөөһүнгө үлэ куустээгин итэһэйдийбит. Биһиги тыа хаһаайыстыбатын динияһын айыһаа кэмүс оҥорорго бэлэммит. Ол курдук, бэйэбитигэр баар анал формалартан сибиниһэ оҕолорун, сымалтылар куурусалары, о.д.а биһирхиптин сеп", - дииһ этэн туран улус баһылыга И.Н.Аммосовка В.В.Старцев аатыттан эбурда

Саха сирэ Россия састаабыгар киирбитэ 370 сылын республика иһиг далаһыһаахтык бэлэктээ-тэ. Биһиги улуслутугар бу улахан дааттаа аналлаах дыахталлар эмиз тэрээһиниһээх кыттыһыннылар. Маны сэргэ Чурапчы улууга уонна Нерюнгри куорат иһиг ардыларыгар добордугу сибээс олохтоммуга 25 сылын Нерюнгриктан анал делегация кэлэн барбыта улус олоһор биһр кэрэ-балиэ түгэниһин буолла.

Алтынны 30 күнүгэр күмүс 3 чаастан П.М.Решетников аатынан народнай театр дымитигэр бу үбүлүүдүгэр аһаан кыттыһылар общественность мунһааһын улус дыахталлар баһылытын солбуйаачы А.С.Нусинова салайан ытта. Мунһаах кэлэн кыһыл-ыттарыһыттан Нерюнгри куорат дыахталлар тыа хаһаайыстыбатын управлениетин начальнига С.Н.Дерягин кыттыһын иллэ. Бастаах, Айыһа Степановна Саха сирэ Россия састаабыгар киирбитин историтын уонна Чурапчы - Нерюнгри иһиг ардыларынаагы добордугу сибээс түмүктэрин сырдата. Салгы улус дыахталлар баһылыга И.Н.Аммосов дакылаатын иһиттибит. Иннокентий Николаевич улус олоһун, үлэтин-хамнаһын, чулуу дьонун аһаан дьонуннаах дакылааты оҥордо. "Нерюнгри уонна Чурапчы иһиг ардыларыгар 1977 сыллааха дубаһар түһэрсиллэн, үгүс үгүс кэскиллээх дыахталлар оҥоһуллубуттара, советскай-партийнай органнар, совхозтар уонна промышленная предпритиелар иһиг ардыларыгар дыахталлар сибээстэр олохтоммуга. 90-с сылларга бу сибээс быһа сылдыһыла, оттон биһигин чөлүгэр түбөн ээрэһиттэн улахан кыһа үөрүбүт уонна өссө салгы сайдыыга улахан эрэллээхтэ", - дииһ түһүтүтэ ону кини.

Мунһаах РФ бочуоттаах донора, СР доруубуе харыстаһылын туйгуна, Чурапчытаагы түбүстэнсэр кылаабынай араа И.И.Гуляко, Нерюнгри уонна Чурапчы добордугу сибээстэрин ветерана, СР тыатын хаһаайыстыбатын үгүлээх үлөһүт Е.Е.Васильев, Приморьеттан Чурапчыга кэлэн олоһубут тыа уонна педагогическай үлэ ветерана К.П.Полухина, ОУ Нерюнгригаагы филиалын Чурапчытаагы колледжын хайа дыахталлар отделениетин студена Олег Кондаков кыттыһын иллэлар.

Нерюнгри делегациятын аатыттан тыа хаһаайыстыбатын уп-

ХАРАХ ЫЛАРЫНАН – БЭЙЭ АҒА-ҮӨЛЭ, ТАБААРА, ОҢОҢУТА

(Улуустаагы быыстапка-дьяарбанкаттан)

Улууслутугар Саха сирэ Россия государствотугар холбоспуга 370 уонна Нерюнгри - Чурапчы добордугуларын 25 сылларыгар аналлаах Күннэр программаларын иһиткэн алтынны 30 күнүгэр сарсыарда 11 чаастан саҕалаан Чурапчы салиһааһытигэр "Кэмүс дохуот-2002" быыстапка-дьяарбанка 4 сиринэн үлэстэ.

А.К.Софронов аатынан спортзалга сарсыардаттан "Чурапчы" кооператив, Маарыкчааннаагы ПО, киниликтэртэн киирбит чаһынай хаһаайыстыбалар "Кэмүс дохуот-2002" дикан сүрэхтэммит байылар оҥорон таһаарар бородууксууларын, астарын-үлэлэрин талатан кэбистилэр. Диктордар өлгөм үгүс үрүлүтэччилэр, эмиз аһи оҥороччулар, баһына бийаһын баһааччылар

бу быыстапка-дьяарбанкаларынэн эбурдэ бастыһын аһы-ыллар, музыка, ырыа-тойук тардыллар. Кыттааччылар ох курдук оҥостон, бүтэн-оһон жюри керерин долгуяа күүлэлэр...

Быыстапка-дьяарбанканы үөрүүлээхтик аһы сиргиргэ-туомугар кыттыһын ылан эбурдэлээһинэр: улус баһылыга И.Н.Аммосов, Нерюнгри делегациятын салайан кэлэ кэлбит тыа хаһаайыстыбатын управлениетин начальнига С.Н.Дерягин, бийыл республика баһылыгыттан быыстапка-дьяарбанкага "Тыа хаһаайыстыбатын бородууксууларын оҥорууга дьон кэрэһин биһр иһитигэр тиксэринэн бастыһа хаһаайыстыба" номинацияга I степенноох Диплом хаһаайына А.И.Дятлов (Сылаһ).

Быыстапка-дьяарбанка кыттылаахтарыттан биһр сүрүн ирдэбиллэн композиция буолар. Ол, биллэн турар, оҥорон, аһаан-үлэһэн таһаарар бородууксууларын-тан таһылар. Манна, дьэ, "Чурапчы" кооператив уонна Маарыкчааннаагы ПО курдук улахан тэриһтэлэр тэһиһээһин булбатылар. Ол курдук, кооператив имиллэр иһиг таһаан оҥоһуллубут хаһыа, симми күрүө иһигэр улахан сабардамнаах, иньне дьэ үрдүгэр тийэр үрдүктээх Тыгын башытын оҥорбутун, чуһаһаан кэрдэххө, бүгс-бүтүннүү халбаһыттан таһылыһыт. Кооператив бу сырыһа аһаардас эттэн оҥоһуктарынан, ол эбэтэр ыһаһымт бородууксууларын арааһынан кыттыһа. Тыгын үйэтин кытта (башыны керан туран) бийаһын кэмэ бу тыа сиргиргэ промышленная терүккэ бастыһа технологиянан аһаһымт аһы-үлэ тэһини туттаах, сайдыы сөрүмэр. Ону өссө чингэтэр курдук кооператив араас үрдүк таһыһаах быыстапкаларга кыттан ылбыт Дипломнара, кыһыл, үрүк кэмүс мэтээһиннэр сибидиэтэ-лиһтибэлэрэ тиһа тардыһы-быллар.

Маарыкчааннаагы ПО "Россия-Якутия: 370" дикан истэһини биһр тыа тардыһы-быт ланноһун иһи суруктара барыта бурдук аһаан оҥоһуллубут көтөхтөрүү буолукалар. Эмиз манна минниһэс бэйэлээх би-розониктэн дьяарыһаан тах-сыһыт Тыгын башыта баар. Улус эргэһин тэриһтэ бэйэ оҥорон таһаарар сыахтарын

үлэтин ордух толору кердэрбүт. Олору кэһиһ-кэрдэрер сыл-ларыһан араас суол диаграм-малар, хаартыскалар буклеттара туруоруллубуттар. Ол кэнэ, остуолларга, истэһини кыйа, дьэ, оҥоһуктара. Бэкээринэ сыаһа (сэбиздиһаа С.С.Новгородов) бурдук ас 40-ча, би-розоник сыаһа (И.Г.Карлова) би-розоник 14, кондитерскай сыах (М.И. Коркина) бу оҥоһук-тар 50-ча (араас фантазиялаах бисквиттэй, медовый тортар, пирожайлар уо.д.а.) керүһтэ-ринэн кыттыһылар. Тэриһтэ бийыл Хатыһа саҥа аһыт аһытын сыаһа (Г.П.Андросо-ва) пакеттаммыт үт, сүгэй оҥоһугун аһалыт. Оттон Ди-рингэ баар барыһаһыһы-кэһиһэрбалиһр сыах (Д.П.Федосеева) оҥоһуга эмиз сонун-нук көһүннэ. Кердэрүүтэ мо-онноһоһон барыһаһа, борщ, оһуруот аһы сокуускалар, тыһыны булуудэлэр араастара туруоруһуна.

Кинилэри сэргэһаа изһиликтэр ыһыт биһрди-лээн чаһынай маллар бэйэ ти-эргэһиттэн, айылга баһыттан ылбыт аһаар-үлэлэрэ,эмтээх отторо тиһа тардыһына. От-тон П.М.Решетников аатынан народнай театр дымитигэр улус предпринимателлэрин, кэмүс тарбаһаах норуот маастарда-рын быыстапкага үлэстэ. Олор тустарынан сибини кэ-лин билсээхтэ.

Бу күн А.К.Софронов ааты-нан саалаа "Кэмүс дохуот-2002" быыстапка-дьяарбанка, ол эбэтэр биһрдиһлээн дьэ кэрэһин хаһаайыстыбаларын кыйыһылаастара быһаарыһын-

нылар. Номинацияларынэн (ба-рыта 6 көрүһтэ): "Биһиги сыл-лаагы дохуоттү" дикигэ Төлөһтөн Дария Алексеевна, Иннокентий Михайлович Тол-стоуховтар, "Сэдэх үнээһи" - Кытаанахтан Татьяна Афанась-евна, Владимир Иннокентьевич Пономаревтар, "Хаһаастаах хаһаайка" - Одуулуунтан Сөө-лэна Владимировна, Афанасий Александрович Аржаковтар, "Күһүгү композиция" - Со-ловьевтан Татьяна Юрьевна, Станислав Захарович Федоров-тар, "Дикити быһыһаах ас" - Хаһаартан Надежда Николае-вна, Павел Дмитриевич Климов-тар, "Керөөһү биһирэһилэ" - Бакһыттан Лариса Петровна, Дмитрий Алексеевич Аргу-новтар бастаһылар. Кинилэр

бары Дипломнарынан, сыла-лаах биһирэһинэн бэлэһтэн-нилар. Оттон быыстапка-дьяар-банка "Кэмүс дохуот-2002" кыйыһылааһынан Сылаһтан Мария Ивановна, Александр Иванович Дикителлар таһыт-тар уонна Дипломунан, анал биһирэһинэн наһараадаланы-лар. Ону тэһэ бу дыаһалга кы-ттыһын ылбыт аһы дьаһы дьэ кэрэһин хаһаайыстыбалара бары өйдөбүннүк аһыһылар, би-риһтэри туттулар.

С.СМИРНИКОВА.

Хаартыскаларга: үлэ - бы-ыстапка-дьяарбанканы аһы саһаһы сирэ-туома; аллара - би-розониктэн таһылыһыт Тыгын башыта.

(Бүтүүтүн 3 стр. көр).

Улуу ыччата, тымсун! Тымсун – улуу куус!

Маарыкчаан Ыччаттара

Ыччакка аналлаах таһаары

Эдэр специалисттар

"Дорооболорун, ошолор! Бүгүнкү урук-пук төмөтө..." – дин бийик элбик эдэркезэн учуул сырлаах үлэтин садалабыта буолуо. Мээнэ кили ошолору үрөтөр-нитэр эппиэттэстэн үлэбэ санаамаат буолуохтаах. Учуул идритигэр чакчы бадалаах, ошолору кытта тапсар, уопсай тылы булар айылгартан талааннаах дьон үлэстэн эрдиктэри.

Бийик бийиги учууспугутар хайа да сылардаар элбик эдэр специалисттар үрөк управлениетин кытта дус-ошор тугарсан, учуул, ахситател сырлаах үлэтигэр бастакы хардылары онордулар. Күлүгүттэн садалаан Дюкуускай-даагы педагогическай институту, 1 № 2 №-дох Дюкуускайдаагы, Бүлүүтээри, Намнаары педагогич-

УЧУУТАЛ КЫРГЫТТАР

чекскай училищелари бүтэрбит уопсай 73 эдэр специалист Чуралчы учуулун араас ошолуларыгар, учууланнарыгар тарбаан үлэтин сылдылар.

Ошолор бүтүн бийиги хаһааптылар ыалдыттылар проф-ессор Г.П.Башарин аатынан Сылан орто ошолуларга сага үлэстэн эрэ доруксан учуул кыргыттар. Кимнэр кимнээктэрий? Кыра кылаас учуулалара, 1 №-дох Дыгу вышукничалара, Чуралчыттан сылдыар Матвеева Евдокия Афанасьевна, Намтан сылдыар Лазарева Анастасия Дмитриевна, Мэнэ-Хангаластан сылдыар Дыгу вышукни-цата Находкина Любовь Иннокентьевна. Арыйлычч көрбүт эдэркезэн кыргыттар, кыдык дабаа, ошону кытта үлэлигэр ананан төрөбүт күрдүктэр.

Эдэр дьон буларбыт бийиктиктан уопсай тылы түргэнник бул-лүбүт. Кыргыттар үрө-көтө мин болурустарбар эппиэттэстимиз.

– Билигин ыччат үксэ куоракка хаала сатыар, ошон эбилли тобо тыа сиригэр үлэтиги садалагыт?

– Куоракка дыкталык-уоптаах, үлэбэ ошоптаах учуулалары ыла сатымлар, бийр үкүн ошоптаах хаалбатаахтыг. Иккинчэн, бийиги сага ошолуларын ошолорун үрөтөргө ананымт бусламмит тыа ошолуларыгар үлэлиригит табыгастаах. Ол ийини саас Чуралчы учуулун үрөбүн управлениетин кытта дус-ошор тугарсан, Сылан орто ошолуларга ананан тахсан үлэтин сылдыар.

– Ханнык багарар үлэбэ маннайгы кимнэ ыраактардаах буо-лаачы. Эбилли тугу ыраактары көрүстүгү?

– Учуул идритигэр бийибит багаран туран үрөмүлүгит, ошон үлэбизин сөбүлөтүбүт, улахан ыраактар суктар. Арай ошоптаах сук буолан календарий, тематическай үлэ былааннары онорору ыарыратыгыт. Ошон бийикэ ошоптоох учууллар сүбэлээн-ама-лаан бизаннар олус абыраатылар. Түгүннүн туһанан, кимнээргэ хаһаат икүгө махталытын төрдө элбик.

– Эбилли ошолор диктан хаачыйдылар дуо?

– Бийиги бийэ буолан итигэр системалаах уопсайга ошоробут. Уопсайбыт ошолулартан чугас турар буолан, үлэбизигэр сылдыарга абыраабыт. Бийикэ куулайды кэлэ сылдыарын, сүрдөк мады-ытмык диктан, – дин бийр кыргыттар симистик мичээрдээти-лар.

– Ошоптоох ыччаттар эбилли хайдах көрүстүлэр? Иллан кимигитин хайдах алаарыт?

– Манна Сыннаалан кинэ наһаа тымы буолан ыччаттарга ананан тугу дабаа буолбат, саатар, мээнэ дискотекага да тарийбат. Ошон үлэ-дык, дик-үлэ дик баран сылдыар. Ошон атын саргакимэр дыйдыт сук. Бары студенаабыт кимнээргитин сук-таан бүтүбүт.

– Ийикк өтүгүт былааннарыт?

– Ийикк өтүгүт үрөкүлүгитин үрдэтигилигитин, ийикс үрдүк үрөккө туттарсан көрүстүлүн багарыт.

Өсө дабаа кэпсэтигилигитин перемана бүтүн, урук садала-нан кыргыттар, учуул дьон буолан, кылаас-кылаастарынан тар-дылар. Билин кинг эйетигэр кырачан ошолорго сирдик сирдыт буолан, эдэркезэн кыргыттар учуул урук идритин баһылан эрдик-тэри.

Галина ГОВОРОВА.

Хаартыска: эдэр учуул А.Д.Лазарева.

СТУДЕННАР СҮРЭХТЭНИИЛЭРЭ

Атыллы 19 күлүгэр Чу-ралчытаагы гимназияда СТУ филиалын, ол эбэтэр колледж сага студентнарын сүрөхтэниин кыдыкта буолан ааста. Бу үрөк

дылыгар уопсай 28 ош студент үрдүк атын сүгэр чикээ тигистилэр. СТУ инженерик-техническай факультеттар 15, Нероигритаагы техническай

институтка 13 ош туттарсан ки-ириэн үрөхтэрин садалаа-лар.

Дьоро кыды сага дьону кытта бийиктиктан садала-на. Сагалы студенттар тугу дьобурдаастарынан үкүлүтэн, ылаан көрдүдүлэр. Мустубут дьон ордук чуолан үкүкү күрөбүн саргастылар. Сага студенттар тугу өйдөөх-санаа-лаа, тугу дьобурдаах ошолор эбиктэрин тургутан көрөн баран, гимназия-кол-ледж директора С.В.Тоболов кэс тылын этэн туран үрөүлүк быһылы-майгыга студенчес-кай биликтэри, элчэти ким-иниксээри туттартаа. Улуу

дыһаататын баһылыгын ол-лбуйаачы А.С.Иустинова маннайгы курс студентнарыгар эбэрды тылын тикэртэ. Бу күлүтэн ылаа маннайгы курс-тар студент эбэкиктэстэрин энкилэ сук толорор уонна студент быраабынан толору туһанар кыахтанылар. Сага студентнарга үрөхтэригэр үрдүктэн-үрдүк ситиһилигэри багарыахаймы!

Оксана ЯКОВЛЕВА,
Яна МАТВЕЕВА,
гимназия 9 гуманитарнай
кылааһын
үрөнээччилэрэ.

Хаартыска: маннайгы
курс студентара.

Ошук сирэ – сага карабынан

ШЕНГЕННЭЭРИ СӨБҮЛЭНИИ ДОЙДУЛАРЫНИИ

Мин сайынгы сыннааланан Анна ошук диктан учуул сөбүлөтөн, айылга бараксан ыраас салгытын ымактаан, "Хустук" лаабы-га ошолору кытта көрүлгөн-нарылаан агар-дым. Ошон көмүс күлүн кэлигэр Чуралчы учуултан 14 ош буолан Шенгеннаагы сөбүлэни дойдуларынан 9 конуктаах авто-тура баран кэлибит.

Атырдык ыйын 15 күлүгэр сарсыарда Дюкуускайтан сыннаах кыргыттар, телеаисторго эрэ көрө самолетулар ошол-рон, 6 чаалынан дойдубут тэбэр сүрөбэр улуу Москва куоракка кэти тийдибит. "Заря" гостиницага токтоон, сынына түөн баран, куорат үстүн куулайдыгит, эолпаркага сы-рытыгыт. Сарсыгыт күлүгэр Кыдык болуос-салы, Поклоннай хайаны, Воробьев хайатын, ошон да атын көрө-балык мистэстэри сар-мактаа көрдүбүт.

Сагалы Белоруссия Брест куоратыгар поешанан, ошон Польшага комфортабельнай автобустарынан айаннаатыгыт. Польшага тийибитигэр болуоскаа ырыа-тойук, үрөү-көтүү эдэр саас дьолунан туолан тура-ра. Бу куоракка "Служба" отелыга токтоон, тын ылаан баран, эки айагыга турунубут. Бельгия Амстердам куоратыгар күн бастакы сардыгатын көрүлгэ тийдибит. Амстердам көрө-балык мистэстэрин кэрийдикит, Сена өрүтүнүн үлүлүбүт, алмаас кырылыр за-водда сырытыгыт. Ошон, кили итэрийэ сүрөбүн күрдүк, кыды хайы-үйэбэ Франция-кылаагар кимнээргэ Парижка бар буоллүбүт. Франция билигэ буоллүт, аар-саарга агар-быт Эйфель башытык, Триумфальный арка-ны, тагыра дьылларын, дьон ошон таһаар фабриканы, уруксү ким ыраактаарылар ошол-рон ааппыт Луи де Версаль дьыбарыстарын уу хардылытын көрдүбүт. Ош аймак барыта ыра саага ошоптобут "Дисней-ленд" лаака-тыгар сырытыгыт. Ала-булаага сөбүлө-

ан, "Американские горки" аттракционга ха-таһылаан, мультфильм геройдара Микки Маулу, Гуфины кытта өйдөбүнүк хаартыс-кара түөн, санаабыт эрэ көтөүлүлэн салгы айаннаатыгыт. Автобусту бүтүкүк пуума Гер-мания Берлин куората буолла. Ошон тийэн Бундестагы (уруксү Рейхстагы), музейдары көрдүбүт, Берлин савмай улахан эргиким кимнээргэ сырытыгыт.

Хаһан да көрөбөтүлүгүн көрөн, истибө-түлүгитин истэн, сагалы, индизиниик олус элбэки билэн, сирейдин-характын сырдаан дойдубутугар эргилинибит. Мизэ бу

сөбүлэни дойдуларынан сырытынанан кэ-рэ-балык түгүннэри, үйбэр үмүлүлүбүт өйдөбүлү хаалларар лугеяканы бэлэктэбик ийбэр Майя Николаевна уонна бийиги балыктуун сага сылдыарыт учуулалы-гар М.Д.Захарова бары махталытын тиз-дрбит.

Саша ШЕЛОМОВА,
Чуралчы орто ошолуларын
10 гым. кылааһын үрөнээччитэ.

Хаартыска: Амстердам куоракка. Игэ-тан ийикс Саша Шеломова.

СУБЮТА! Оо, эр дьаны кулутун бу күн. Бүгүн сүрөхтэниин ийикк. Кинэ 9 чак сага бэттэтин эргиким, ылаас сиринэн кыраас-каланан, таһан-сапан, сирей-лэм ийикк саттаа эргиким, ош куудук ошотон, үкүлүлүгүт уонна булугуу кимин эмэ билээрдик сыллаах-сорукаа театрга бардым. Театр устэ эл-бэри эргикимдэри ыраактан ытыра-угула турар. Чугалаах ийикк алаа сүрөккэ табыра куулураагы дьыл. Таһыраа кы-рилээкка уопаттар чикчөтөн табыктан буларда туралар. Эмэ мин куудук дискотекага кэлибит эдэр ыччаты кытта тиктэ анчытан театр ийикк бийэр бар буоллум. Аан таһыгар ми-лиция формалаах уопаттар ту-рыларын көрөн, барыдагы көрө дьонум атыбар бааллар эбит дин үрө санаатым. Хары

телеон үкүлүлүгү саага кий-рибит. Сөбүлөтөн ийик, кили кэли арылаа. Ошон-манан ий-или-үстү кыс аат эрэ сагата үкүлүлүбүт бикэ сылдылар. "Эдэр, эдэр, ыччат хойууу кэп-эччэ", – дин дьылларын са-абын уоскутулар. Таһырдан кийрибит дьон бийиктиктан коммулун устан, үкүлүлүгүт бийеринныбит. Эйдэн көрүлүт дьонор сон-норун саала түгүлү ким тоһо-бөрө ылаабыт, ким бийерини ылаа быраагыт. Гердэрб үлэ-лэбик эбит. Хайыахтыгыт, бийик эки билр мунуку буолан сонорбүт ониллэр буларды-бит. Үтүлүгүт кэлибит дьон сир-ринэн, санаа түгүннэ сук, түгүн муука тэкилээн хама-нан, кыра да буолар курулуту-гу хайа дабаа эргикит. Арай өйдөм көрдөктүнэ тастан

ЫЧЧАТ СЫННАЛАНА

(Дискотекадан санаалар)

кирибит эдэр ыччат үксэ үкүлүлүгү саага тохтообуо, күтүк дикки алаас сагалы кий-лэн сүзэн хааллар. Дьонгон туолулаан бийиктиктан, театр би-ри муулар аныгы ош сирин-нэн бар үлэлир эбит. "Ат сүрдэбүнэ ыт хаалбат" дикки-кэ дьыл, бийиги эки бар дикки дьыллустубут. Бай, уопаттар бары манна кэти тугурустугутар. Со-роктор ууккуттан сылдыар, сик-лис-мугу тарыт ошолор бийиктиктан, ошоптоох хаа-ыттар куудук ошолорго ошолор-лор, кирибит-тахсыбыт дьону үрөтөрдүн көрөлөр. Бары бар дьон бары дабаа үрөтүтүт-көпүтүт, ха-рактаа чабымыттар, кэпсэ-

нэр-иксээндэр элбэбик. Стойка тула элбэх кили үмүлүлүбүт. Бийиги ошон чу-лаан, атыга тугу баарын көрдүбүт. Сарыккэн пибо, сак, шоклод, чиксы, ариак атыла-нар эбит. Бийиги ачыктаан, күртүктү курулаан кили ытыар алын көрө сагалытыт дьыл, сук. Дьонор, сыннаа кэлибит дьон агардык кимнэн эрэ ха-таһалааха булербод сагал куудук чикчөм астары атыла-ылар булар "ба" дик тыл-га тохору эппиэттэһэ этэ. Бары элбэки билэн-көрөн, саргакимэн үкүлүлүгү саага та-төтөрү тарыстыбит. Кыдык, ыччат сир элбэбик. Ол эрээрн үксэ кийригэр үкүлүлүгүт сылды-

аллар, уопаттар саала түгүлүгү чикчөм тоһон, сирейтигэр устан үкүлүлүгүт сылдыар дьону үрөтөрдүн көрөн туралар. Хар-чы телеон үкүлүлүгү кийрэн ба-ран тобо тураларын сагал са-галытын. "Ээ, хайдык тыныа-хтыгыт, тугу дьонор турду-нар, бийиги буоллар үкүлүлүбүт. Эргиким муука кэлигит-тэн наһаа муукуу ырыа хойбо-но. Ошон дьыллээн сагалы эргикч хар кыраапын куудук уопаттар тырмыннылар, лаа-лар сарын сарынарыгар өйөн-сөн билэн муукага уйдаран ортуудук үкүлүлүгүт бардылар. Конкурка хайсытаах кыргыттар тыаһа-ула сук ошолорго тий-эн туралар кэлигиттар. Кыдык дабаа, ырыа ылааннарына "на дьэстэ, дьоник по стати-тике девять ребят" диккик дьыл, уопаттаахтар кыс лаппа, элбэх ата (курулун сөтүк). Түгүн 1 чакса дьон үкүлүлүгүт, кэлигиттэагы бын-

бытын тэбээн дьыллэтигэр табыстыбит. Хомойуох ийик, кили дабаа кытта бийибит. Хайдык эрэ барыта мингик-кээбэр балыс ошолор куудук. Ош-ток, бука сарылдык, мин сав-тылаахтарым сорохторо ыла буолан дискотека диккига на-адыбэттэри. Булуо, сорохторо "дискотекага барыта кыра ошолор (ошолулар сага бүтэр-биттэр)" дик кэлэ да соруула-тар. Тоһо Чуралчыта ыччат сыннаан сир наһаа кэлигит, кыды, дискотека сүрүк? Бийикэ таһаагыла Мэнэ-Хангалыда, Аммага ыччаттар сыннаалы-гар олус тэрэһинииктиги ыталлар. Ошон, дьонор, ыччат ким да ийикти-адаа кэп-эбик сыннаалыгын бэлэте тэ-риниктэах эбик буолуу гыан-баран сир-бийр ийикк сагалы-гар ийик бар буоллаагы эрэ хамсаатын таһаагы дик саны-бын. Кэтир субютаа эки театр-га дискотекага бардым, эдэр кили буолар бийиктиктан, са-атар, бийр үкүлүлүгүт тымын таһаагым...

Саргылаана,
Чуралчы сэл.

ХАРАХ ЫЛАРЫНАН – БЭЙЭ АҕА-ҮӨЛЭ, ТАБААРА, ОҢОҢУГА

(Бүтүүтэ.
Иннин 1 стр. көр).

"Туймаада-лизинг" ДГУП Чуралчытаабы филиалын (дир. В.В. Ершов) территориятыгар улуустаабы тыа хаһаайыстыбатын управлениетын тэрийиитинэн тыа хаһаайыстыбатын үлэ-лэригэр тутуулар кыра техникалар уонна ас-үөл быыстапка-та тэрийиннэ.

Быыстапкага "Туймаада-лизинг" нөүгө атыыланар кыра техникалар туруорулуннулар. КМЗ-12 мини-тракторы Россияда Курганнаабы тракторнай заводка онороллор. Икки цилиндрдээх, солорхонан барар, иннигэр, кэннигэр ВОМ-наах, гидравликалаах. Сыаната 84 тыһ. солк. Сахаасчыт бэйэтин баатынан роторнай охсо-

ру, муһунары, фрезери, хортуптуй хостууру, о. д. а. сакаастаан ылыан сөл.

ВТЗ-30 ("шасси" трактор туспарыллан оҥоһулуубута). Кабината сылытыллар уонна самосваллыыр. Сыаната 290 тыһ. солк.

КЖМ-2,1 от охсор массынанан бири ас-үөл. Дыскуускайга "Туймаада-лизинг" сакааһынан оҥоһулар. Биһар аппарата скоростной охсор баатыгар—210 см кэтиттээх. Аппаратын туһунан мотуор үлэлэр, ат агрегаты бэйэтин соһор. Сыаната 44 тыһ. солк. Бу техникалар кылгас болдьоххо (2 сыл) лизинг нөүгө ылыаха сөл. Бастагы усулуоһа тутта, онтон ордуга олохтоммут нуорманан, болдьобунан төлөнөр.

Итини таһынан мистээнэн эт арааһын Маарыкчаанаабы ПО, чааһынайдар туруордулар.

МТС ГУП бэйэтин бордохуусууатын: мээскаламмит туорах бурдугу, эбиэни, комбикорму туруорбута атынга хамабатык барда.

Быыстапка аһылыгыгар улуус баһылыгын бастагы солбуйааччы В. И. Чичигинаров, Нерюнги куорат бөрөстэбинэлэ С. Н. Дерягин, улуустаабы тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальнига К. Ф. Окошников тыл этилэр. Быыстапка кыттылаахтарыгар, көрөөнчүлэргэ "Туйма" бөлөх ырыалара аанна. Таас көтөбүүтүгэр, пияны аһыыга, хары баттаһытыгар күрэхтэһиигэр ытылыллылар.

А. СЛЕПЦОВ.

Хаартыскага: быыстапкага туруоруллубут КМЗ-12 трактор, от охсору көрүү-истини.

Чуралчы улууһа - быдан бытыргы дьыллартан суохтан баары онорон таһаарар мындыр иистэннээхтэринэн, иһитчиптэринэн, туосчуттарынан, уран ойуулууттарынан, иаһы хаамтарбат эрэ уустарынан аатырыан атырара. Кинилэр сыдыааннара-иччиптэра, билингити маастардар, ити үгэни дьолуунаахтык салгыылар, онорон таһаарыы ходоулатын кэпсэтэнэр араас таһымнаах конкурстарга улуустарын аатын аатталлар.

П.М. Решетников аатынан народнай театр фойетыгар

уонна улуустаабы культура управлениетын А.П. Мухомов аатынан картиннай галереятыгар "Норуот уран тарбахтааһара" диэн быыстапка туруорулуна. Маана улууслут бүтүгү туруунан экономическай сайдыытын туоһуларыттан бири көрүгэ - туу онорон таһаарарын түмүгэ көрдөрүүгэ туруорулуна. Онон Одьулуунтан, Хоптоботтон, Арылаахтан, Сылантан, Телейтэн, Чакыртан, Хатылытан уонна Чуралчыттан норуот уран тарбахтаахтарын сэрэ бүтүн коллективнаан үлэтир таһаарыстыбалар, тэрилтэлэр итэнэ улахан хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэр кытылылар. Одьулуунтан норуот маастардар М. Н. Тоскина уонна А. Н. Григорьева уо.д.а. ойуулаан-дьарбаалаан, быыскаппан кизгэтин тикит чалпараахтара, көбүөрдэрэ, сахалыы симэктээх таһаастара, Сылантан М. С. Ноговицына туос иһиттэрэ, Чуралчыттан маастардар С. Д. Дьячковай, В. В. Дарамаев, Р. В. Харитонов көмүс оҥоһуктара, Хоптоботтон В. Е. Петров микэбэллэрэ, А. П. Лукин тимир оҥоһуктара, Мугудайтан К. Е. Егорова уонна Хатылы эдэр уруһуйдууттарын хартыяналары, Чуралчыттан "Күнэй" ХЭТ (дир. И. Н. Петрова) трикотажтан спортивнай костюмнар, сийдэстэн, фланельтан халааттара, былааччыла, тус этэр-бастара, бөрөгөһэлэрэ, "Чурап-

чинка" (сав. И. С. Никифорова) саҥа төрөөбүт оҥоһуктара, тунуун сабылара, маастар Д. Д. Софронов тирин уонна сары солтүскалар, араас симэктэрэ уо.д.а. уус-уран оҥоһуктар харабы толору тардыллылар. Кинилэри сэрэ улуус онорон таһаарар тэрилтэлэрэ "Мелиоратор" ГУП, "Чуралчыгросстрой", "Арчы" УОУК бэйэлэрин үлэлэрин стендалэринэн көрдөрөн сырдатылар.

Быыстапка түмүгүн биридиилэн эгэрон таһаарааччылартан сүүмэрдэн "Идэтинэн чулуу" аакка түһэрин буолла. Бары да биригэн-бири таһааннаах маастардартан талан ылыах дьигээх уустук, ону учуоттаан, комиссия дьонго-норуока киз атыга

тарбанар, туһанылар оҥоһуктаах маастардары билиэтэ. Ол курдук, көмүс оҥоһуктарга В.В. Дарамаев, Чуралчыттан сүүснүрдэр онорууга П. А. Варламов, норуот туттар таһаардырар П. П. Саввин, О. Е. Седалищев (Одьулуун) бастыгынан аабыллылар. Ону тэнэ атах таһаары маастара Д. Д. Софронов, И. С. Билюкин салайар Хатылы эдэр уруһуйдууттарын, микэбали онороччу В. Е. Петров, тимир ууһа А. П. Лукин, уруһуйдуут К. Е. Егорова үлэлэрэ биһирэбили ылылар.

Р. СИБИРЯКОВА.

Хаартыскага: Чуралчы сэлэһинэн олохтооһо Ирина Кузьминична Тимофеева бэйэтин оҥоһуктарын көрдөрөр.

УВАЖАЕМЫЕ ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛИ!

Напоминаем вам о том, что статьей 14 Федерального закона от 29.05.2002 г. № 57-ФЗ "О внесении изменений и дополнений в часть вторую Налогового кодекса Российской Федерации и в отдельные законодательные акты РФ" установлен минимальный размер фиксированного платежа, который составляет 150 рублей в месяц, в том числе 100 рублей направляется на финансирование страховой части трудовой пенсии, а 50 рублей — на финансирование накопительной части трудовой пенсии.

Для индивидуальных предпринимателей минимальный размер фиксированного платежа является обязательным для уплаты с 1 января 2002 года. При этом в соответствии со статьей 25 Федерального закона от 15.12.2001 № 167-ФЗ "Об обязательном пенсионном страховании в РФ" контроль за уплатой страховых взносов, в том числе уплачиваемых в виде фиксированного пла-

тежа, осуществляется налоговыми органами.

Фиксированные платежи не входят в состав единого социального налога и не связаны с доходом предпринимателя, поэтому подлежат уплате независимо от того, осуществлялась ли предпринимательская деятельность в данном налоговом периоде.

Кроме того, индивидуальные предприниматели, являющиеся пенсионерами, в том числе лица, пенсионное обеспечение которых осуществляется согласно Закону Российской Федерации от 12.02.1993 № 4468-1 "О пенсионном обеспечении лиц, проходивших военную службу, службу в органах внутренних дел, государственной противопожарной службе, учреждениях и органах уголовно-исполнительной системы, и их семей", действующим законодательством по обязательному пенсионному страхованию не освобождаются от уплаты страховых взносов в виде фиксированного платежа на финансирование страховой и накопительной частей трудовой пенсии.

Отдел персонифицированного учета
Пенсионного фонда.

ПЕНСИЯҔА ТАХСААЧЧЫЛАР ПЕНСИОННАЙ ФОНДАТТАН СУРУК ТУТУОХТАРА

Саҥа пенсионнай реформа олоххо кирибитинэн, Россия Пенсионнай фондата хас биридии пенсияҕа тахсааччыга туһааннаах эппиэтинэни сүтэр. Ол быһытынан кэлэр 2003—2004 сс. пенсияҕа тахсааччыларга кинилэр хамнастарын, стажтарын туһунан информация сурук ытыллар. Бу үлэ дьыл алтынны ый 1 күнүттэн Россия регионнарыгар сабалланна. Ити информация суругу туттааччыларга 2001—2002 сс. ханнык тэрилтэ үлэһиттэригэр, төһө хамнаһы аҕаһыттарга, стажтара ыйылыаҕа. Ол докумуон быһытынан кинилэргэ пенсия аһаһыаҕа. Ити докумуон туһааннаах дьонго сурук, почтой сибээс нөүгө заказной сурук курдук туттарылыаҕа. Манан пенсияҕа тахсааччы интэриэһэ

эмиз көрүлэр. Всклүтү кини 2000—2001 сс. хамнаһынан пенсия аһаһа киниэхэ иччоттоох буоллаҕына, үлэһит кэмин субуруучу 5 сылаах хамнаһын килэртэринэн сөл.

Ити ытыллар үлэ сылынан-сорутунан туһааннаах пенсияҕа тахсааччы докумуон экиратыһиитинэн мугурдаммака, бэйэгэ үлэһит тэрилтэтигэр испэралка илбака эрэ ону туһулуур информациянай сурук быһытынан пенсия аһаһыта буолуоҕа. Үлэһит сылаһалты тахсар, сөһөсчөт түгэнигэр мистэтигэр пенсионнай фонд персонифицированной учуотун отделегаар кэпсээн кэннэртөрөр бырааптаах.

Билиги улууслутугар 2003—2004 сс. пенсия аһаһахтаах 312 киһинэн бигэргэниэ. Россия Пенсионнай фондата бу

дьон билигин олорор аадырсытартан кийин бардахтарына саҥа аадырсытарын чуолкайдьырбытын ирдир. Онон 2003—2004 сс. пенсияҕа тахсааччы дьон аадырсыт уларытар, ол эбэтэр көһөр түбэлтэтигэр улуустаабы Пенсионнай фонд персонифицированной учуотун отделегаар кэннэртөрүү килэртэртэригэр көрдөһүт.

Пенсионнай реформа кирибитинэн, информациянай суругу Россия сорох регионнарыгар тутан эрэллэр. Онон билиги дьоммут сотору эмиз итиник суруктары тутуохтара.

Пенсионнай фонд
персонифицированной
учуотун отдела.

40 ХОНУГУН КЭННИТЭН

Кэргэним Пономарева Евдокия Васильевна орто дойдуттан барбыта номуо 40 хонугун ааһа олуста. Эрдэттэн даһаны доруобуйатынан аһаах соһус этэ, хаста да эппэрээс-сийэлэммитэ, элбэхтик балыыһаламмыта. Ол да буоллар, пенсияҕа тахсыар диэри толору оһуолаҕа үлэһиттэ, өссө 5-6 сыл олохтоох дьаһалтаҕа кассирдаабыта уонна 65 сааһын үс хонук ааһан баран күн сириттэн барда.

Бэйэтэ "дизэстэби усулуобуйам үчүгэйинэн уонна эмчиттэр үтүөлэринэн олобум уһаата", — диэрэ. Ордук чорботон улуус кини балыыһатын терапевтической отделениетын сибидиссэйэ Г.Э. Кузьминга, араа А.Г. Неустроева уонна олохтоох балыыһа коллективыгар махтанара. Ол тынан баран, итилэргэ эбэн бэйэтин олоххо дьулуруунан, кытаанах санаатынан, үтүө майгытынан, эми ылынарынан үйэтин балачча уһалпыта саарбаҕа суох. Сотору "ол дойдуга" барыахтаабын сэрэйэрэ уонна санаатын күүһүн барытын муһуна хайаан даһаны кыһым үрдүк үөрэһи бүтэрэригэр

● Кэриэстэбил

тинийэһтээхпин, үһүс симэин көрүөһтээхпин, сайын от үлэтин мэхэйдээх суоһаахпын, төрөөбүт күммэр тинийбит киһи, ол кэннэ уһунуук сытан эрэйдээбэтэрбин диэн бабаларын толорон барда. Өлүөн аһыах хонук иннинэ оһолорун, сизинэрин, чугас дьонун мустаран бүтэһигин оһуолга олорсон кэриэс тылын этээһтээбитэ. Ону оһолор, кийинтэрэ, аймах-билэ дьонно өйдүүлэригэр, толороллоругар эрэнэбит.

Кэргэним үлэтигэр ыарытылар эһин буолан, улахан чикээ-бочуокка, аакка-суолга тиксизэтэрэ. Ол эрэри киниэхэ тикээ суолугар атаарыга улуус баһылыгыттан садалаан олус элбэх киһи кэлэн, эйбэс-иһирэх тыллари этэн ахтылары онорон барыттарыгар, үгүс некролог тахсыбытыгар бэйэм даһаны сөһлүтүм, үөрбүтүм. Киһи үтүөтэ-өһөтө аһардас бочуоттаах ааттарынан сыналаламат эбит дии санаабытым. Онон дьон кэргэним аатыттан кутурбаммытын тэннэ үлэһиттэри бар дьоммор барба махталбын тиздэбин.

35 сыл ыал буолан биригэ олоһуллубуттан отучка сылыгар алааһым иһигэр кыра-орто тойон, салайааччы буолбуппун "аһытын-нулуунун" кини тэпгэ биллэ. Оо, ити сылларга төһөлөөх үгүс соһоһ, оройуон тойонохотуна, боломуочунайа, араас кэлээчи-барааччы сылдьан, ыалдыттаан, хонон-өһөөн ааспыта буолуой? Олору барытын үөрэ-көтө көрсөн, иһирэхтик кэпсэтэн, чэйдэтэн

атаарарыгар төһөлөөх сырата-сылбата барбыта буолуой? Онон хаһан даһаны үнсэргээбэт, куруук дьонно бири тэнник сыһааннаһар, судургу, көнө, эйбэс майгынаах, үтүө айылгылаах дьахтар, истинг иһэ, эйбэс эбэ, үтүө дьүөгэ этэ. Олус чэбэр туттунуулаах, асчыт бэрдэ, туохтан даһаны иһиһбэт иистэннээх, быыскаһыт, оһуруотчут, ыанньыксыт... бири тылынан эттээх, саһа дьахтара сатырын үксүн онороро эбитэ буолуо. Бири бэлэстиибин: кинилин олорбут олобун устата Васильевна туһунан бири эһит киһи туох эмэ диэн кыдыа тылы эплитин, хомуруйбутун, сийдээбитин-оһуулаабытын истизээбим. Оттон хайгыыр, махтанар саналарын сизэ суох элбэхтэ истэриим. Ол кини олобун чизинэйдик олорбутун, элбэх дьонно үтүөнү онорбутун, үчүгэй сыһаанын түмүгэ буолуохтаах. Барыан иннигэр "мин, соһоток хаалбыт тулааһа кыыс, олохпун үчүгэйдик олордум, сөһкө үлэһитим, ыал буолар, оһо төрөтөр, сизэ көрөр дьолу биллим", — диэбитэ. Кэргэним тыһынааһар күн аайы алтыһар буолан, үөрэнсэн хаалан, бэйэ-бэйэ үтүөтүгэр ситэ суолта бэрсизэ, толору өйдөөбөт курдук буолар эбикиин. Оттон билигин аһардас хаалан баран кини кырдык даһаны үтүөкүн кэргэн, кэрэ киһи эбит диэн ахта, махтана, кизэ тутта саныырым улаатар. Уонна кини сырдик мөрсүөнэ үйэбэр өлбөөдүйүө суоһа дии саныыбын.

Иван ПОНОМАРЕВ,
Килэнки.

